

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.05.2015, sp. zn. 25 Cdo 3953/2014, ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.3953.2014.1

Číslo: 7/2016

Právní věta: V případě tzv. povinného očkování nevykonává poskytovatel zdravotní péče vůči pacientovi veřejnou moc a jeho odpovědnost za újmu na zdraví způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze aplikované vakcinační látky podle § 421a obč. zák., není vyloučena zákonem č. 82/1998 Sb.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.05.2015

Spisová značka: 25 Cdo 3953/2014

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Odpovědnost státu za škodu

Předpisy: § 3 písm. b) předpisu č. 82/1998Sb.
§ 421a obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. 29 Co 370/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 2. 5. 2013, č. j. 15 C 25/2012-66, rozhodl, že základ nároku žalobkyně na náhradu škody je po právu. Vyšel z nesporného zjištění, že žalobkyně se dne 13. 2. 2010 narodila ve zdravotnickém zařízení provozovaném žalovanou a čtvrtý den po porodu se zde podrobila vakcinaci proti tuberkulóze (dále též jen „TBC“). Od 15. 12. 2010 začala trpět střevními potížemi, průjmy a zvracením a byla hospitalizována na Klinice dětského a dorostového lékařství. Později v únoru a březnu 2011 byla kvůli bolestem pravé nohy hospitalizována ve Fakultní nemocnici na Bulovce, kde bylo zjištěno, že v důsledku vakcinace, jakkoli provedené ve sterilním prostředí postupem lege artis, způsobila rezistentní bakterie *Mycobacterium Bovis* zánět v kyčelním kloubu s prognózou postupného rozšíření do celého těla. Soud vzal za prokázané, že mezi očkováním žalobkyně vakcinační látkou BCG č. 8028A a bakteriální nákazou je příčinná souvislost. Dospěl poté k závěru, že žalovaná je za vzniklou újmu na zdraví odpovědná podle § 421a obč. zák. (zákon č. 40/1964 Sb., účinný do 31. 12. 2013), neboť je veřejným zdravotnickým zařízením, jehož zákonnou

povinností je mj. provádět očkování, a to i proti TBC. V daném případě se jedná o neobvyklou a nepředpokládanou vlastnost použité vakcíny, která proto ve smyslu citovaného ustanovení zákona založila objektivní odpovědnost žalované. Rozhodl takto mezitímním rozsudkem, aby byla najisto postavena pasivní legitimace žalované.

2. M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalované rozsudkem ze dne 9. 1. 2014, č. j. 29 Co 370/2013-105, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Zjištěný skutkový stav, který byl mezi účastníky nesporný, soud prvního stupně posoudil po právní stránce správně, odvolací soud se zcela ztotožnil s jeho argumentací a pouze dodal, že žalovaná v odvolání neuvedla žádné takové okolnosti, které by mohly mít vliv na správnost posouzení věci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost zdůvodňuje tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Soudy obou stupňů nesprávně aplikovaly ustanovení § 421a obč. zák., protože žalovaná při poskytování preventivní péče pouze plnila příkaz státu, neměla na výběr jak postupovat, proto nijak nepochybila. Vystupuje zde jen v roli prostředníka mezi státem a pacientem, a jestliže je de facto vykonavatelem státní moci, která na ni byla převedena, není subjektem soukromého, ale veřejného práva. V takovém případě by však měl odpovědnost za nepříznivé následky způsobené plněním zákonné povinnosti převzít stát. Nastalá situace je zřejmě důsledkem historického vývoje, když dříve byla zdravotní péče poskytována výhradně státními subjekty, zatímco dnes již zdravotnická zařízení přešla do soukromé sféry, ostatně i žalovaná je jako příspěvková organizace samostatným právním subjektem hospodařícím na vlastní účet a riziko. Dovolatelka je přesvědčena, že v daném případě by měl být aplikován zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, neboť jde o škodu způsobenou právníkem osobou při „výkonu státní správy“, která jí byla svěřena zákonem, a pasivně legitimován by tak měl být stát. Navrhuje, aby byly rozsudky soudů obou stupňů zrušeny a věc byla vrácena obvodnímu soudu k dalšímu řízení.

4. K dovolání žalované se vyjádřila vedlejší účastnice, která se s jejím podáním plně ztotožnila. Zdůraznila, že žalovaná neměla na výběr, jak bude postupovat, a v případě nesplnění této zákonné povinnosti jí hrozila pokuta. Nemohla tedy v ničem pochybit a odpovědnost za nepříznivý následek by měl převzít stát.

5. Žalobkyně označila dovolání žalované za nepřípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou judikaturou. Žalovaná jako zdravotnické zařízení sama potvrdila splnění všech podmínek pro absolutní objektivní odpovědnost podle § 421a obč. zák., příčinou onemocnění je povaha léčiva, která při správné aplikaci způsobila nepříznivou reakci organismu spojenou s újmou na zdraví a aplikovala jej žalovaná, která je proto pasivně legitimována. Odpovědnost podle § 421a obč. zák. je odpovědností objektivní bez nutnosti zavinění i v případě, kdy zdravotnické zařízení neučiní žádnou chybu při aplikaci léčebného přípravku (neporuší žádnou právní povinnost uloženou zákonem nebo smlouvou), nese odpovědnost za škodu, která vznikne v příčinné souvislosti s touto aplikací. Námitky žalované, že odpovědnost by měl nést stát, proto žalobkyně považuje za nesprávné.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou pověřenou zaměstnankyní s právníckým vzděláním ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda

poskytovatel zdravotní péče, který provádí povinné očkování, odpovídá za újmu na zdraví tím vzniklou, nebyla dovolacím soudem dosud řešena.

IV. Důvodnost dovolání

7. Dovolání není důvodné.

8. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

9. Vzhledem k § 3028 odst. 3 a § 3079 zákona č. 89/2012 Sb., obč. zák., účinný od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o právní poměry vzniklé před 1. 1. 2014.

10. Podle § 421a obč. zák. každý odpovídá i za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito. Této odpovědnosti se nemůže zprostit (odst. 1). Odpovědnost podle odstavce 1 se vztahuje i na poskytování zdravotnických, sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb (odst. 2).

11. Ustanovení § 421a obč. zák. upravuje zvláštní případ objektivní odpovědnosti, kdy ten, kdo plní závazek (poskytuje určitou službu), se nemůže odpovědnosti zprostit na základě žádného liberačního důvodu. Zákonnými předpoklady této odpovědnosti je vznik škody, její původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jíž bylo při plnění závazku použito, a příčinná souvislost mezi nimi. Přístrojem nebo jinou věcí je jakýkoli hmotný předmět, jehož bylo při plnění závazku použito. Okolnostmi, jež mají původ v povaze věci, se rozumí její vlastnosti a účinky, jimiž se věc (přístroj, přípravek) projevuje. Jinou věcí ve smyslu citovaného ustanovení se v oblasti poskytování zdravotní péče rozumí i látka aplikovaná pacientovi, tedy lék či léčebný přípravek, který se podává při plnění závazku poskytovatelem zdravotní péče, jak tomu bylo i v posuzované věci. Okolností, jež má původ v povaze léčiva, je nejen jeho vada či chybějící vlastnost (např. je infikován), kterou by lék měl mít, ale také jeho vlastnosti, jimiž se při svém použití projevuje, ať už typické či charakteristické nebo naopak neobvyklé či nepředpokládané (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 20. 12. 1974, sp. zn. [1 Cz 110/74](#), publikovaný pod č. 9/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Odpovědnost podle § 421a obč. zák. je dána, jestliže konkrétní újma byla způsobena okolnostmi, jež přímo vyplývají z povahy léku, použitého při poskytnutí zdravotnické služby, tedy též v případě, že i při správné aplikaci byly jeho účinné složky způsobily vyvolat v organismu nepříznivou reakci spojenou s újmou na zdraví. Není přitom relevantní, jde-li o důsledky rizika, které je s použitím léku obecně či obvykle spojeno, ani to, zda potenciální škodlivé účinky použití léku jsou známy nebo zda ke škodě dochází zcela ojediněle (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. [25 Cdo 1240/2009](#), publikovaný pod C 9753 v Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck). Je proto správný právní závěr odvolacího soudu, že za škodu na zdraví způsobenou účinkem očkovací látky odpovídá podle § 421a obč. zák. poskytovatel zdravotní péče, který látku pacientovi aplikoval.

12. Důvodná není ani námitka, že dovolatelce bylo v důsledku povinného charakteru očkování vnuceno postavení vykonavatele státní moci, a že proto odpovědnost za újmu na zdraví způsobenou vakcinační látkou nese výlučně stát na základě zákona č. 82/1998 Sb.

13. Podle § 3 písm. b) zákona č. 82/1998 Sb. stát odpovídá za škodu, kterou způsobily právnické a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jim byla svěřena zákonem nebo na základě zákona (dále jen „úřední osoby“).

14. Podle § 45 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění účinném v době očkování žalobkyně, tj. do 30. 6. 2010 – před novelou provedenou zákonem č. 227/2009 Sb. (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“), zdravotnická zařízení jsou povinna zajistit a provést pravidelná, zvláštní a mimořádná očkování, očkování při úrazech, poraněních, nehojících se ranách a před některými léčebnými výkony, popřípadě pasivní imunizaci fyzických osob, které mají v péči (například podáním dalších imunobiologických přípravků) v rozsahu upraveném prováděcím právním předpisem nebo mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána.

15. Základním východiskem zvláštní úpravy odpovědnosti státu za škodu způsobenou výkonem veřejné moci je povinnost státu hradit vzniklou újmu i tam, kde je jeho činnost vykonávána jinými než státními orgány, označenými souhrnně úřední osoba. Tento pojem pokrývá právnické a fyzické osoby odlišné od státu, jimž byl zákonem nebo na základě zákona svěřen výkon státní správy na určitém úseku. Podmínkou samozřejmě je, že škoda byla způsobena právě při výkonu svěřené státní správy, jinak úřední osoby odpovídají za škodu podle obecných předpisů. Ačkoliv je v případech daných ustanovením § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví fyzickým osobám uložena povinnost podrobit se pravidelnému nebo zvláštnímu očkování a příslušný orgán ochrany veřejného zdraví ve vrchnostenském postavení autoritativně rozhoduje o jejich právech a povinnostech, sám poskytovatel zdravotních služeb (dříve zdravotnické zařízení), a tedy ani žalovaná, není orgánem státu ve smyslu ustanovení § 45 a 78 zákona o ochraně veřejného zdraví, neboť při provádění povinného očkování nevykonává státní správu, která by mu byla svěřena zákonem nebo na základě zákona, a nevystupuje tedy v roli úřední osoby [§ 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 82/1998 Sb.]. Aplikace vakcinační látky z jeho strany není výkonem veřejné moci vůči pacientovi, jak má na mysli zákon č. 82/1998 Sb., nýbrž plněním závazku ve smyslu § 421a obč. zák., a to i v případě, že jde o tzv. povinné očkování.

16. Dovolání žalované tak směřuje svou podstatou spíše k absenci právní úpravy, která by případně stanovila odpovědnost státu za újmu na zdraví způsobenou jednotlivci povinným očkováním, případně refundaci nákladů subjektům, kterým při plnění této povinnosti vznikne odpovědnost za škodu. Tuto situaci zčásti pojmenoval Ústavní soud závěrem, že stanoví-li stát sankci pro případ odepření povinnosti strpět vakcinaci, musí se zamýšlet i nad situací, při níž eventuálně způsobí výkonem práva očkované osobě újmu na zdraví; do doby přiměřené reakce zákonodárce pro odškodnění oprávněných nároků poškozených připadá do úvahy právní úprava náhrady majetkové a nemajetkové újmy v občanském zákoníku [srov. zejména bod 87. nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. [Pl. ÚS 19/14](#), publikovaného pod č. 97/2015 Sb., jímž byl zamítnut návrh na zrušení § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví a § 29 odst. 1 písm. f) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích]. Jde tedy o úvahy de lege ferenda, které nic nemění na tom, že k ochraně práv a k odškodnění osob, kterým byla způsobena újma na zdraví očkováním před 1. 1. 2014, slouží shora vyložené ustanovení § 421a obč. zák., a to právě proti poskytovateli zdravotní péče. Ostatně v dané věci žalobkyně neodvívá uplatněný nárok od povinného charakteru očkování jako takového, nýbrž od újmy na zdraví, kterou jí způsobila použitá očkovačková látka bez ohledu na to, zda šlo o očkování povinné či nikoliv.

17. Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu o oprávněnosti základu nároku žalobkyně je správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.